

Μία Κοινότητα Προσευχῆς*

Πρωτοπρ. Γεωργίου Φλωρόφσκυ († 1979)

Η ΒΑΣΙΚΗ ἀντινομία τῆς Χριστιανικῆς ὑπάρξεως εἶναι ἐμφανῶς ὁρατὴ στὴν πραγματικότητα τῆς λατρείας. Ὁ Χριστιανισμὸς ὑφίσταται στὴν *προσωπικὴ* πίστι καὶ ἐμπιστοσύνη, καὶ ὁμως ἡ Χριστιανικὴ ὑπαρξις εἶναι οὐσιαστικὰ *συλλογικὴ*: τὸ νὰ εἶσαι Χριστιανὸς σημαίνει νὰ εἶσαι *στὴν Κοινότητα*, στὴν Ἐκκλησία. *Unus Christianus - nullus Christianus* ("Ἐνας Χριστιανὸς - Κανένας Χριστιανός).

Ἐξ ἄλλου, ἡ προσωπικότητα δὲν θὰ πρέπει ποτὲ ἀπλὰ νὰ καταχωσθῆ σὲ κάποια, ἀκόμη καὶ Χριστιανικὴ, κολλεκτιβοποίησι. Τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑπεύθυνα πρόσωπα. Οἱ πρῶτοι ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ, «ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς Αὐτοῦ», δὲν ἦσαν μεμονωμένα ἄτομα στὴν ἰδιωτικὴ τους ἀναζήτησι τῆς ἀληθείας. Ἦσαν Ἰσραηλίται - κανονικὰ μέλη μιᾶς ἐγκαθιδρυμένης καὶ καθιερωμένης κοινότητος, τοῦ «Ἐκλεκτοῦ Λαοῦ» τοῦ Θεοῦ. Ἦσαν οἱ προσμενοντες «παράκλησιν τῷ Ἰσραήλ». Πράγματι, μία «Ἐκκλησία» ὑφίστατο ἤδη ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἄρχισε τὸ ἔργο Του. Ἦταν ὁ Ἰσραήλ, ὁ Λαὸς τῆς Διαθήκης. Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπευθυνόταν πρῶτα ἀκριβῶς στὰ μέλη αὐτῆς τῆς «Ἐκκλησίας», στὰ «ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραήλ». Ὁ Ἰησοῦς ποτὲ δὲν ἀπευθυνόταν στὰ ἄτομα ὡς ἄτομα. Ἡ ὑφισταμένη Διαθήκη ἀποτελοῦσε τὸ συνεχὲς φόντο τοῦ κηρύγματός Του. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁμιλία δὲν ἀπευθυνόταν σὲ ἓνα περιστασιακὸ πλῆθος τυχαίων ἀκροατῶν, ἀλλὰ μᾶλλον σὲ ἓναν «ἐσωτερικὸ κύκλο» ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἤδη ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν πεποίθησι ὅτι αὐτὸς ἦταν ὁ ἀναμενόμενος νὰ ἔλθῃ. Αὐτὸ ἦταν τὸ ὑπόδειγμα τῆς Βασιλείας. «Τὸ Μικρὸν Ποίμνιον», ἡ Κοινότητα, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς εἶχε συγκεντρώσει γύρω του, ἦταν στὴν πραγματικότητα τὸ πιστὸ «Λεῖμμα» τοῦ Ἰσραήλ, ἓνας ἐπανακαθιερωμένος Λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐπανακαθιερώθηκε ἀπὸ τὴν κλῆσι τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὸ «Εὐαγγέλιον» τῆς σωτηρίας.

Ὅμως, στὴν κλῆσι αὐτὴ κάθε πρόσωπο πρέπει νὰ ἀνταποκριθῆ ἀτομικά, μὲ μία πρᾶξι προσωπικῆς πίστεως. Αὐτὴ ἡ προσωπικὴ πρᾶξι πίστεως, ἐν τούτοις, ἐνσωματώνει τὸν πιστὸ στὴν Κοινότητα. Καὶ αὐτὸ παραμένει ἔκτοτε τὸ ὑπόδειγμα τῆς Χριστιανικῆς ὑπάρξεως: κάποιος πρέπει νὰ πιστεῦσῃ καὶ νὰ ὁμολογήσῃ, καὶ μετὰ βαπτίζεται στὸ Σῶμα. Ἡ πίστις τῆς

Ἐκκλησίας πρέπει νὰ γίνῃ οικειοποιουμένη προσωπικά. Ἐπὶ πλέον, μόνον διὰ τῆς βαπτισματικῆς ἐνσωματώσεως ἡ προσωπικὴ πρᾶξις τῆς πίστεως συμπληρώνεται καὶ ἐκπληρώνεται. Ὅσοι βαπτίζονται ἀναγεννῶνται. Συνεπῶς, ἡ Χριστιανικὴ λατρεία εἶναι οὐσιαστικὰ μία προσωπικὴ πρᾶξις καὶ δέσμευσις, πού ὅμως εὐρίσκει τὴν πληρότητά της μόνον ἐντὸς τῆς Κοινότητος, στὸ πλαίσιο τῆς κοινῆς καὶ κοινοτικῆς ζωῆς. Ἡ προσωπικὴ εὐλάβεια καὶ ἡ κοινοτικὴ λατρεία πηγαίνουν μαζί, καὶ τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι γνήσιο καὶ αὐθεντικὸ καὶ ἀληθινὰ Χριστιανικὸ μόνον διὰ τοῦ ἐτέρου.

Υπάρχουν στὸ Εὐαγγέλιο δύο χωρία σχετικὰ μὲ τὴν προσευχή, τὰ ὁποῖα φαίνεται νὰ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ ἀντίθετες κατευθύνσεις. Ἀφ' ἐνός, στὴν ἐπὶ τοῦ Ὅρους Ὁμιλία, ὁ Χριστὸς διδάσκει τὰ πλήθη νὰ προσεύχωνται «ἐν τῷ κρυπτῷ». Πρέπει νὰ εἶναι μία ἀναχωρητικὴ προσευχή -«καὶ κλείσας τὴν θύραν σου»- ὅποτε ὁ ἄνθρωπος εἶναι μόνος μὲ τὸν Οὐράνιο Πατέρα του. Ὅμως, ἀφ' ἐτέρου, σὲ ἄλλη περίπτωσι, ὁ Χριστὸς τονίζει τὴν δύναμι τῆς κοινῆς καὶ κοινοτικῆς προσευχῆς: «ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός πράγματος οὗ ἔαν αἰτήσωνται».

Λοιπόν, ὑπάρχει κάποια ἀντίφασις ἢ διαμάχη μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο διαφορετικῶν προσευχητικῶν τοποθετήσεων; Ἡ, μᾶλλον, ὑφίστανται μαζί καὶ ἰσχύουν μόνον μαζί; Παραδόξως, αὐτὲς ἀπλῶς προϋποθέτουν ἢ μία τὴν ἄλλη. Ὅντως, ὁ κάθε ἓνας πρέπει νὰ μάθῃ νὰ προσεύχεται «ἐν τῷ κρυπτῷ», μόνος, φέρων ὅλες τὶς ἀδυναμίες καὶ τὴν λατρεία ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς του, σὲ μία ἄμεση καὶ προσωπικὴ συνομιλία. Καὶ μόνον ὅσοι ἐξασκηθοῦν στὴν πρακτικὴ αὐτῆς τῆς «ἀναχωρητικῆς» προσευχῆς, δύνανται νὰ συναντηθοῦν πνευματικὰ καὶ νὰ ἐνωθοῦν μαζί σὲ ὅσα πρόκειται νὰ ζητήσουν κοινοτικὰ ἀπὸ τὸν κοινὸ τους Πατέρα ἐν οὐρανοῖς. **Ἡ κοινὴ προσευχὴ προϋποθέτει καὶ ἀπαιτεῖ προσωπικὴ ἐξάσκησις. Καὶ ἡ ἴδια ἢ προσωπικὴ προσευχὴ εἶναι δυνατὴ μόνον στὸ πλαίσιο τῆς κοινότητος, ἐφ' ὅσον κανένας δὲν εἶναι Χριστιανὸς ἂν δὲν εἶναι μέλος τοῦ Σώματος.** Ἀκόμη καὶ στὴν ἐρημία, «εἰς τὸ ταμεῖον», ὁ Χριστιανὸς προσεύχεται ὡς μέλος τῆς λυτρωμένης κοινότητος, τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι στὴν Ἐκκλησία πού αὐτὸς μαθαίνει τὴν εὐλάβειά του. Ἔτσι, οἱ δύο τρόποι προσευχῆς εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ συμπληρωματικοί· εἶναι ὀργανικὰ ἀλληλένδετοι, ὡς δύο ἀδιαχώριστοι ὄψεις τῆς αὐτῆς εὐλαβητικῆς πράξεως. Ὁ ἓνας χωρὶς τὸν ἄλλον δύναται νὰ ἀποβῇ ἀκόμη καὶ ἐπικίνδυνος καὶ διαλυτικός· ἡ «ἀναχωρητικὴ» προσευχὴ δύναται νὰ ἐκπέσῃ σὲ ἀτομικὸ εὐσεβισμό, ἐκστατικὸ καὶ ἐγωϊστικὸ, καὶ ὅταν ὅσοι χωρὶς κάποια

προηγούμενη προσωπική ἐξάσκησι ἀποπειρῶνται νὰ ἐνωθοῦν μὲ τοὺς ὑπολοίπους, τὸ ἀποτέλεσμα δύναται νὰ εἶναι ὄχι μία ἀληθινὴ κοινότητα προσευχῆς -ὄχι μία γνήσια κοινοτικὴ προσευχὴ μιᾶς κοινωνίας προσώπων, ἀλλὰ ἐνὸς ἀπροσώπου πλήθους- ἢ ἄλλως, ἕνας ἀπλὸς φορμαλισμὸς καὶ ἐπιδεικτικότηθα. Ἀκόμα καὶ «εἰς τὸ ταμεῖον», ὁ Χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ προσεύχεται μόνον γιὰ τὸν ἑαυτὸ του: δὲν εἶναι ποτὲ μόνος στὰ γόνατά του ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς, καὶ ὁ Πατέρας δὲν εἶναι μόνον Πατέρας *του*, ἀλλὰ Πατέρας ὄλων καὶ καθενός. Ἐμεῖς, ὡς Χριστιανοί, διδαχθήκαμε νὰ ἀποκαλοῦμε «Πάτερ ἡμῶν» τὸν κοινὸ μας Πατέρα, ὁ Ὅποιος εἶναι ἐπίσης «ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ὄλων καὶ γιὰ νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Ἡ προσωπικὴ προσευχὴ πρέπει νὰ εἶναι «καθολικὴ» - δηλαδή, περιεκτικὴ καὶ παγκόσμια. Ἡ προσευχόμενη καρδιὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ πλατιὰ γιὰ νὰ ἀγκαλιάζη τις ἀνάγκες καὶ τοὺς πόνους ὅλης τῆς πασχούσης καὶ λυτρωθείσης ἀνθρωπότητος. Σὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, δύναται τὰ ἄτομα νὰ ἐνωθοῦν ἀληθινὰ μεταξύ τους ὡς «ἀδελφοί», καὶ κατ' ἀκριβείαν ὡς «ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ», καὶ νὰ «συμφωνήσουν» σχετικὰ μὲ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι σωστὸ νὰ τὰ ζητήσουν. Σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ἀτομικὸ καὶ κοινοτικὸ, ἡ Χριστιανικὴ λατρεία πρέπει νὰ εἶναι μία κοινὴ λατρεία, μία λατρεία ἐντὸς τῆς κοινότητος. Καὶ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ἀτομικὸ καὶ κοινοτικὸ, ἡ προσωπικὴ δέσμευσι ἢ ἐμπιστοσύνη εἶναι ἀπαραίτητη. Ἡ «ἀπὸ κοινοῦ» προσευχὴ εἶναι ἐπίσης προσωπικὴ δέσμευσις. Ἡ ἐνωμένη προσευχὴ εἶναι ἐπίσης προσευχὴ προσώπων. Ἡ ἴδια ἡ πρᾶξις τῆς «ἐνώσεως» εἶναι μία πρᾶξις προσωπικὴ.

(*) *Μετάφρασις ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸ ἐκκλησιαστικὸ περιοδικὸ «The Orthodox Church», Vol. 43, No 2-3/2007. Τὸ κείμενο τοῦ π.Γ.Φ. ἐγράφη πρωτοτύπως τὸ ἔτος 1973 γιὰ τὸ περιοδικὸ αὐτό.*